

להתודע ולהגלות מחמדי התורה בכל דף בשי"ם

בבא קמא דף קיג

בענין גזל עכו"ם

בבבא קמא דף קי"ג. רב אשי אמר במוכס כנעני, דתניא, ישראל וכנעני אנם שבאו לדין, אם אתה יכול לזכהו בדיני ישראל זכהו, ואמור לו כך דינינו, בדיני כנענים זכהו, ואמור לו כך דינכם, ואם לאו באין עליו בעקיפין, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר אין באין עליו בעקיפין מפני קידוש השם. ורבי עקיבא טעמא דאיכא קידוש השם, הא ליכא קידוש השם באין, וגזל כנעני מי שרי, והתניא אמר רבי שמעון דבר זה דרש רבי עקיבא כשבא מזפירין, מנין לגזל כנעני שהוא אסור, תלמוד לומר אחרי נמכר גאולה תהיה לו שלא ימשכנו ויצא, יכול יגלום עליו, ת"ל וחשב עם קונהו, ידקדק עם קונהו וכו'. אלא אמר רבא לא קשיא כאן בגזילו וכאן בהפקעת הלוואתו וכו'. אמר רב ביבי בר גידל אמר רבי שמעון חסידא גזל כנעני אסור, אבידתו מותרת, גזילו אסור דאמר רב הונא מנין לגזל הכנעני שהוא אסור, שנאמר ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נותן לך, בזמן שהן מסורים בידך, ולא בזמן שאינם מסורין בידך.

- א -

גדר איסור גזל עכו"ם אם הוא דומה לגדר גזל בישראל

ואין זה משום הפסד ממון העכו"ם, אלא שאנחנו נצטוינו שלא לעשות מעשים מכווערים. והרי אפילו גונב על מנת להחזיר או על מנת שישלם תשלומי כפל אסרתו תורה כדי שלא להרגיל עצמינו לגנוב. וכן מצוינו שאסרה תורה שלא להתעמר ביפת תואר, וכן כשצריך על ערי הנכרים נצטוינו להניח רוח אחת מבלי מצור לכל מי שירצה להמלט על נפשו, וכן בבעלי חיים נצטוינו על צערם מדאורייתא, ואפילו בצמחים נצטוינו שלא להשחית את עצה, וכל זה אינו בעבור הדבר הנפעל, אלא בעבורינו אנחנו פועלים לקנות בנפשנו דעות אמיתיות ומדות טובות וישרות לזכותנו לטוב לנו.

ומתבאר בדבריו דאע"ג דגזל עכו"ם אסור מן התורה, מכל מקום גדרו חלוק מלאו גזל מישראל, כי מה שאסרה תורה איסור גזל בישראל הוא משום ממונו של ישראל שלא להפסיד את ישראל, אבל מה שאסרה תורה גזל עכו"ם אינו משום שחסה התורה על ממונו של עכו"ם, אלא כל עיקרו הוא מצד הישראל עצמו שלא ירגיל עצמו במעשים מכווערים ולהתנהג במדות בלתי הגונות.

כמה נפקותות בין גזל עכו"ם ובין גזל ישראל / הפקעת הלוואה מותר בעכו"ם ולא בישראל / השבתת חמצו של עכו"ם בישראל קיבל עליו אחריות / השבת גזילה בגזל ישראל ולא בגזל עכו"ם / גזילה על ידי נתינת דמים / אם נוהג פסול מצוה הבאה בעבירה בגזל עכו"ם / עשה דוחה לא תעשה בגזל עכו"ם

ברוך טעם, אבני נזר, שואל ומשיב, בית יצחק, חלקת יואב -

ב. על פי הכרעת החכם צבי בגדר גזל עכו"ם נאמרו בפוסקים כמה חילוקי דינים בין גזילת ישראל ובין גזילת עכו"ם, כמו שיבואר.

בספר ברוך טעם (דף ק: מדפי הספר ד"ה ומלבד) כתב דהטעם שאצל ישראל יש איסור תורה הן בגזל והן בהפקעת הלוואה, ואילו בעכו"ם אסור רק גזילו והפקעת הלוואתו מותרת, זה משום דאצל ישראל האיסור הוא מצד הפסד ממונו של ישראל, ולכן גם הפקעת הלוואתו בכלל האיסור, אבל איסור גזל עכו"ם הוא משום שזה מעשה מכווער, לכן זה דוקא בגזל, ולא בהפקעת הלוואתו.

בשו"ת אבני נזר או"ח סי' שכ"ג (אות י) מבאר לגבי חמצו של עכו"ם שישראל קבל עליו אחריות שהוא עובר עליו בבל ימצא, וכתב שהוא מצווה לבערו ואין איסור גזל מעכבתו, דמאחר שהישראל מצווה בהשבתו נפקע

אם בגזל עכו"ם עובר בלאו תגזול / איסורו מן התורה או מדרבנן / גדר האיסור אינו מצד הפסד ממונו של עכו"ם אלא מפני שפעולת גזל הוא מעשה מכווער

רמב"ם, ים של שלמה, כסף משנה, ש"ך, חכם צבי -

א. כתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות גניבה הלכה א', כל הגונב ממון משהו פרוטה ומעלה עובר על לא תעשה שנ' (ויקרא י"ט) לא תגנובו, אחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון גוי עובד עבודה זרה. וכעין זה כתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות גזילה ואבידה הלכה א' ב'. וכן כתב הטור חו"מ ריש סי' שמ"ח דאסור לגנוב אפילו כל שהוא אפי' דרך שחוק ואפי' על מנת להחזיר או על מנת לשלם הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך, וכל הגונב אפילו שוה פרוטה, עובר על לאו דלא תגנובו וחייב לשלם. אחד הגונב מישראל בין קטן בין גדול, ואחד הגונב מעכו"ם שגניבתו אסור.

וכתב בים של שלמה סי' כ' בדברי הרמב"ם והטור מבואר דאיסור גניבה וגזילה שוין ישראל לגוי, וכל הגונב מגוי עובר בלאו, כאילו גונב מישראל. אמנם הוא כתב שזה תמוה, כי התורה בכללה ובפרטה לישראל ניתנה. ומה שלמדין בגמ' שלפנינו מקראי דגזל עכו"ם אסור, אינו אלא בדרך אסמכתא בעלמא, והיינו שאיסור גזל עכו"ם הוא רק מדרבנן ואסמכתא אקרא. ואפילו אם נאמר שהוא דרשה גמורה, מכל מקום אין זה אלא בדרך איסור בלבד, אבל אינו בכלל לאו דלא תגזול ולא תגנוב.

אמנם דעת רש"י בסנהדרין דף נ"ז. (ד"ה ישראל) דאיסור גזל עכו"ם הוא רק מדרבנן, כמו שכתב בבית שמואל סי' כ"ח סק"ה בדעת רש"י שם. ובכסף משנה בהלכות גזילה ואבידה שם כתב ג"כ דאיסור גזל עכו"ם אינו מן התורה אלא מדרבנן.

אכן בש"ך סי' שנ"ט סק"ב כתב דמדברי הרמב"ם (הנ"ל) מוכח שאיסורו מן התורה, דלא כדברי הכסף. ובחידושי רבי עקיבא איגר בשו"ע שם מוכיח מכמה מקומות בגמ' שאיסורו מן התורה, והניח דברי הכסף בצע"ג.

והנה בשו"ת חכם צבי סי' כ"ו תמה על מה שכתב בים של שלמה דעל כרחק גזל עכו"ם אינו אסור כמו בישראל, ובודאי אינו עובר בלאו דלא תגזול, כי התורה בכללה ובפרטה נתנה לישראל ולא לעכו"ם, וכתב שדבריו תמוהים, כי דבר זה אם איסור גזל נוהג גם שאסור לגזול מן העכו"ם אין לו ענין כלל במה שהתורה נתנה לישראל ולא לעכו"ם, כי אע"ג שהתורה ניתנה לישראל ולא לעכו"ם, עם כל זה אסרה תורה לישראל לגזול בין מישראל ובין מעכו"ם,

בחפצא, אבל בעבירה שלא נתפס שם פסול בחפצא אין בזה פסול מצוה הבאה בעבירה, כי לכן אמרו שם דהקורע על מתו בשבת יצא ידי חובתו ואין בזה משום פסול מצוה"ע כיון שאין גופו עבירה, והיינו, כי איסור חילול שבת מתייחס אל הגברא שלא שבת ועשה מלאכה, ואין העבירה נתפסת בבגד עצמו שיחול עליו פסול מצוה"ע. וכתב דלכן לגבי עשיית מצוה בחפץ גזול, כשהוא גזול מישראל הרי זה מצוה הבאה בעבירה, משום דבגזילת מישראל חל איסור גזילה על החפצא, אבל בגזול עכו"ם שאין איסורו מחמת פסידת העכו"ם, ואיסורו הוא רק מצד פעולת האדם שלא יעשה מעשה מגונה, אין זה פסול שחל בחפצא, כי רק הגברא עשה איסור בזה, ולכן אינו נפסל בפסול מצוה הבאה בעבירה. [והוא מבאר בזה דברי רש"י בסוכה דף ל'. (ד"ה מא"י)].

ובשו"ת חלקת יואב האו"ח סי' כ"ז (ד"ה ודע) כתב דמי שצריך לקיים מצוה ואין לו משלו, ודאי שאסור לו לגזול מחבירו, ואין אומרים בזה שיהא העשה דוחה ללאו דלא תגזול, כי עשה דוחה לא תעשה אמור דוקא בלאו שבינו לבין קונו, אבל לאו שנאסר מפני הפסד ממונו של חברו, אינו נדחה מפני קיום עשה שעליו. [והוא מביא סברא זו בשם שאגת אריה]. וכתב דלפי סברת החכם צבי דאיסור גזל עכו"ם אינו מפני הפסד ממונו של העכו"ם, אלא האיסור הוא שלא יתנהג במדות בלתי הגונות, לפי זה יש לומר דקיום עשה דוחה איסור גזל עכו"ם מדין עשה דוחה לא תעשה, כי איסור גזל עכו"ם אינו מצד הפסד ממונו עכו"ם, אלא היא כעין עבירה לשמים.

ובזה הוא מיישב קושיית התוס' בסוכה דף ט'. (ד"ה הוא) שמקשים במה שלמדוין שם מקרא ד'חג הסוכות תעשה לך', 'לך' ולא הגזולה, והקשו בתוס' מדוע צריכים קרא למעט סוכה גזולה, הרי גם בלי דרשה דקרא פסולה משום מצוה הבאה בעבירה. וכתב דנפקא מינה לגבי סוכה גזולה מן העכו"ם, דאילולי רבוי דקרא היינו אומרים דאם אין לו סוכה אחרת רשאי לגזול סוכה מן העכו"ם מדין עשה דוחה לא תעשה, וממילא לא היה בזה משום מצוה הבאה בעבירה, לכן צריך קרא למעט סוכה גזולה דאפילו בגזולה מן העכו"ם הרי זו פסולה.

- ב -

אם נוהג חיוב השבה בגזל עכו"ם

מקדש אשה בגזל עכו"ם אם היא מקודשת / איסור גזל עכו"ם
נלמד מקרא בפני עצמו ואין נוהג בו מצות השבה

רמ"א, חלקת מחוקק, נתיבות המשפט, יום תרועה -

ג. הרמ"א בשו"ע אהע"ז סי' כ"ח סעיף א' כתב דהמקדש אשה בגזל עכו"ם הרי זו מקודשת, משום דאינה צריכה להחזיר אלא מכח קידוש השם.

והנה בחלקת מחוקק שם סק"ג תמה על דברי הרמ"א דמשמע מדבריו דמקודשת בגזל עכו"ם אפילו אם לא נתייאש העכו"ם, כי אין האשה צריכה להחזיר לעכו"ם אלא מפני קדוש השם ולא מן הדין, וכתב דמאחר דגזל עכו"ם אסור מן התורה, מהיכי תיתי שלא יתחייב להחזיר כל שהגזילה שלו בעין ולא נתייאש העכו"ם, כי לא מצינו בגמרא רמז שיהא חילוק בזה בין כותי לישראל. ובש"ך חו"מ סי' שמ"ח סק"ב מתקשה ג"כ בדברי הרמ"א באהע"ז שם.

אמנם בנתיבות המשפט שם סק"א מיישב דעת הרמ"א, וכתב דנהי דגזל עכו"ם אסור מן התורה, מכל מקום מאחר שאיסורו נלמד מקרא ד'וחשב עם

קונוה' או מקרא ד'ואכלת את כל העמים', והרי בישראל גופיה אילולי שאמרה תורה עשה ד'והשיב את הגזילה' היינו אומרים דאע"ג שעבר על הלאו דלא תגנובו, מה שעשה עשוי ואינו מחוייב בהשבה, אלא דבגזילת ישראל נתקה התורה את הלאו לעשה ד'והשיב את הגזילה', אבל בעכו"ם אע"ג שלמדוין מקראי אלו שיש איסור תורה בגזל עכו"ם, מכל מקום לא מצינו שחייבתו תורה בהשבה, ואם כן השבה לעכו"ם אינה אלא משום קידוש השם, ולכן קדשה בגזל עכו"ם הרי זו מקודשת. [וכן כתב בספר יום תרועה (כפת תמרים) ברה"ד דף כ"ח. (ד"ה אמר) דאפילו אם גזל עכו"ם אסור מן התורה, חיוב השבה הוא רק מדרבנן, וכל שכן אחרי יאוש, יעו"ש]. א

ומתבאר מדבריו דאיסור גזל עכו"ם אינו נכלל בכלל לא תגנובו האמור אצל ישראל, אלא זה איסור מחודש נלמד מקרא ד'וחשב עם קונוה' או מקרא ד'ואכלת את כל העמים', כי בב"מ דף קי"א: יש מאן דאמר דגזל עכו"ם מותר כי למדוין מקרא דגזל עכו"ם אינו בכלל לא תגזול, וא"כ אפילו להסוברים דגזל עכו"ם אסור מן התורה הרי זה איסור בפני עצמו ואינו בכלל שאר גזל לחייבו בהשבה.

השלמות והוספות

מקודשת בשכר הנאה שהמציא לה, דלא גרע משכר פעולה שהוא עושה בשבילה.

[אמנם צע"ק, שהרי כיון שהיא חייבת להחזירו לעכו"ם מפני קידוש השם, נמצא שבפועל אין לה מזה שום הנאה, וא"כ אין מגיע לו שכר פעולה על נתינתו, מאחר שאין לה שום הנאה מזה. בשלמא אם היו הקידושין חלין על ידי הקנאות, שפיר היו הקידושין חלין אע"ג שצריכה להחזיר לעכו"ם מפני חילול השם, כי מן התורה נקנה לה כסף לקידושין, אמנם לפי האמור דאינו שלו להקנותו, לא יוכל לקדשה בשכר פעולה שממציא לה הנאה, דכיון שחייבת להחזיר מפני קידוש השם, אין לה הנאה שיחשב שנתן לה שכר פעולה.

א. אמנם בנתיבות המשפט שם מקשה עוד על דברי הרמ"א, שהרי אפילו אם נאמר דבגזל עכו"ם אין חיוב השבה, מכל מקום עדיין לא קנאו להיות שלו, שהרי גדולה מזו כתב במג"א סי' תרל"ז סק"ג בשם ספר יראים סי' תכ"ב דאפילו למאן דאמר דגזל עכו"ם מותר, לא קנאו לגבי דבר שצריך שיהא שלו, ואם כן עדיין קשה האיק היא מקודשת, נהי שאינו מחוייב בהשבה, מכל מקום כיון שאין הדבר שלו נמצא שמקדשה בדבר שאינו שלו.

וכתב שאין הקידושין חלין על ידי שנתן לה כסף לקידושין, כי דבר הגזול מעכו"ם אינו שלו שיוכל להקנותו לה, אלא הקידושין חלין במה שממציא לה דבר שיוכלה ליהנות ממנו, דכיון שהנאה בדבר זה מותרת מדאורייתא, הרי זו